
HET WACHTHUIS OF DE BEURS OP DE KOUTER

Op 6 maart 1738 beslisten de schepenen van de Keure op de Kouter een wachthuis voor de Oostenrijkse troepen te bouwen. Sedert 1715 waren onze gewesten trouwens opnieuw met Oostenrijk verenigd. De stadssoldaten of de stadswaeckende mannen behielden hun wachthuis in het stadhuis. In het resolutieboek lezen we : “Ten voornoemde daeghe is gheresolveert te maecken eenen nieuwen corps de garde op den peerdencauter deser stadt ende daertoe te ghebruycken de pennin ghen te procederen van de vercoopinghe van de officien van prysers.”

Architect Bernard De Wilde werd belast met het tekenen van het plan. Bouwmeester J.B. Simoens bouwde het wachthuis voor een som van 1366 ponden wisselgeld. David 't Kint, inspecteur van de stedelijke bouwwerken, werd met het toezicht belast. Bernard De Wilde tekende ook de nieuwe schouwburg en het gildenhuis van de Sint-Sebastiaansgilde.

Het wachthuis werd niet uitgevoerd als het oorspronkelijk plan van architect De Wilde. Op het ontwerp zat boven het raam van het balkon De Maagd van Gent op een leeuw en met de linker hand op het schild met de wapens van Vlaanderen en Gent. Bij de uitvoering werd dit schild vervangen door de loop van een kanon en een wapentrofee. De keizerlijke Oostenrijkse arend boven het dak werd natuurlijk door de Fransen weggenomen. Het wachthuis was gedeeltelijk gebouwd op een stuk grond toebehorende aan de stad Gent en op een stuk grond van de Sint-Sebastiaansgilde, die er voor een vergoeding ontving. Het nieuw

gebouw werd in ontvangst genomen op 23 november 1737; de gevel is in stijl Lodewijk XV.

In de 18e eeuw was een werkman belast met het reinigen van het wachthuis en met het verwijderen van het gras, dat groeide tussen de stenen op de Kouter : "tot het gaede slaens ende cuysschen van den corps de garde en tot het uytrekken van het gaes op den Cauter".

Het wachthuis, alhoewel gebouwd door de stad en dus ook eigendom van de stad Gent, werd toch na de aanhechting van ons land bij Frankrijk, beschouwd als nationaal goed. In 1807 werd het gebouw aan Gent teruggegeven op voorwaarde, dat het gebouw zijn bestemming zou behouden en door de stad worden onderhouden. Tijdens het keizerrijk werd het wachthuis versierd met de Franse leeuw, die natuurlijk weggenomen werd in 1814. In 1830 werd hij vervangen door een Belgische leeuw, die nu al lang verdwenen is.

Welk was het doel van dit wachthuis ? Onder de Oostenrijkers was het zeker om hun aanwezigheid te tonen. Later was wel de voornaamste bedoeling baldadige soldaten, iets dat wel meer voorkwam, op te leiden.

Van het wachthuis vertrok 's avonds de taptoe. Om acht uur stelden de trommelaars, de klaroenblazers en de trompetters zich op voor het wachthuis. Op het teken van de tamboer-majoor werd de aftocht geblazen en stapten de wachten op naar hun kazerne. Volgens een order van 23 juli 1862 werd de volgende weg gevolgd : het negende linieregiment langs de Schouwburgstraat en de Nederkouter, het eerste linieregiment langs de Vogelmarkt en de Korte Dagsteeg, de kurasiers langs de Vogelmarkt en de Brabantdam. Natuurlijk liep in de zomer de Gentse jeugd de soldaten achterna.

In de Gazette van Gent van 3 oktober 1860 lezen we "Het roffelen van de trommels van de taptoe stoort meermaals 's avonds de toneelvertoningen in de Franse schouwburg. Gisteren avond is men nu enkel voorbij de Ketelbrug beginnen te trommelen".

Bij K.B. van 6 september 1867 werd de militaire taptoe afgeschaft. De laatste taptoe had plaats op 8 september 1867.

De krijgsraad, die vroeger zetelde op het stadhuis, hield zijn zittingen op de eerste verdieping van het wachthuis van 1867 tot 1885 en verhuisde dan naar het justitiepaleis.

Nu moeten we een woordje vertellen over de maatschappij l'Union. Deze vereniging werd opgericht in 1842. Oorspronkelijk konden enkel de personen, die patent betaalden - dus winkeliers- lid worden. Na 1855 verviel deze voorwaarde en moest men enkel een jaar de stad bewonen. De vereniging had tot doel door eendracht en goede verstandhouding het algemeen welzijn te bevorderen.

In 1849 kocht de vereniging het oud hotel der paardenposterij naast de

Het Wachthuis (1737). (Foto : Dienst Toerisme stad Gent).

Hoofdwacht voor 68 000 F. Na verbouwwerken werd het nieuw lokaal ingehuldigd op 21 juli 1851. De maatschappij telde toen meer dan 700 leden, die tot de nerigdoende klasse behoorden. In de *Messenger de Gand* van 22 juli 1851 lezen we : "Hier a eu lieu le banquet d'inauguration du nouveau local de la société l'Union. La salle était gracieusement ornée : les écussons et les bannières des métiers de la ville décoraient les murs et dans le fond avait été construit un joli bosquet surmonté des armes de la Belgique et au milieu duquel avait été placé le buste du roi".

In 1874 werden verbouwwerken uitgevoerd naar een plan van architect Marchand. De Wegwijzer van Gent vermeldt jaarlijks de samenstelling van het bestuur van de maatschappij l'Union en dit tot de Wegwijzer voor 1900. In 1899 werd de vereniging ontbonden.

Om te eindigen nog een woordje over de Beurs. De Beurs werd ingesteld bij consulaire besluit van 19 messidor jaar XI (8 juli 1803) en werd ondergebracht in het Pakhuis op de Koornmarkt. Als het Justitiepaleis in gebruik werd genomen, verhuisde de Beurs naar het nieuw gebouw. Vermoedelijk vandaar de naam Koophandelsplein. Te Gent waren er een zestal wisselagenten, die alle namiddagen vergaderden. De kooplieden in granen, oliën, enz. vergaderden op vrijdag. Na 1885 namen de activiteiten van de beurs een grote uitbreiding. Een verplaatsing werd noodzakelijk. Toen de stad Gent het gebouw van het Justitiepaleis afstond aan de staat, moest de Beurs zich elders huisvesten. De Beurs huurde nu de zaal van de maatschappij l'Union, maar dit gaf geen voldoening. Daarna werden de werkzaamheden gehouden in de Skating Ring. Op 30 juni 1899 besloot de gemeenteraad het gebouw van de l'Union aan te kopen voor 100 000 F. en de nodige verbouwwerken te doen om er de Beurs in onder te brengen. Wegens sommige moeilijkheden werd het gebouw rechterlijk onteigend.

Op 22 april 1901 schreef de *Gazette van Gent* : "Op vrijdag 26 dezer zal de beurs voor de laatste maal gehouden worden in het lokaal van de Skating Ring". De nieuwe lokalen van de beurs werden ingehuldigd op zondag 28 april 1901.

Een aantal leden zullen zich nog herinneren, dat tijdens de oorlog 1940-1945 de rantsoeneringsdiensten in de Beurs waren gevestigd.

M. VAN BERGEN

BRON : Gedeelteejk naar R. Claeys : Le corps de garde de la Place d'Armes.

ARCHITECT LOUIS ROELANDT

Portret van L. Roelandt door Lieven De Winne (Copyright A.C.L. Brussel)

In de voorgaande jaargangen van Ghendtsche Tydinghen kwam de naam van Louis Roelandt herhaaldelijk voor. Er bestaat ook een L. Roelandtplein te Gent (op het einde van de Steenakker).

Louis Roelandt werd geboren te Nieuwpoort op 31 januari 1786. Hij

volgde de lessen in architectuur aan de Academie te Gent. In 1808 sticht Roelandt met enkele vrienden en met de steun van Faipoult, prefect van het Schelde-departement, de maatschappij Société des Arts, waarvan de naam enkele jaren later werd Société des Beaux-Arts et de Littérature, waarvan Roelandt jaren lang ondervoorzitter, van af 1849 levenslang voorzitter zal zijn.

In 1808 is hij de eerste in de wedstrijd voor architectuur en het volgend jaar vertrekt hij naar Parijs om er zijn studiën te voltooien. In 1811 wint Roelandt de prijs van Rome.

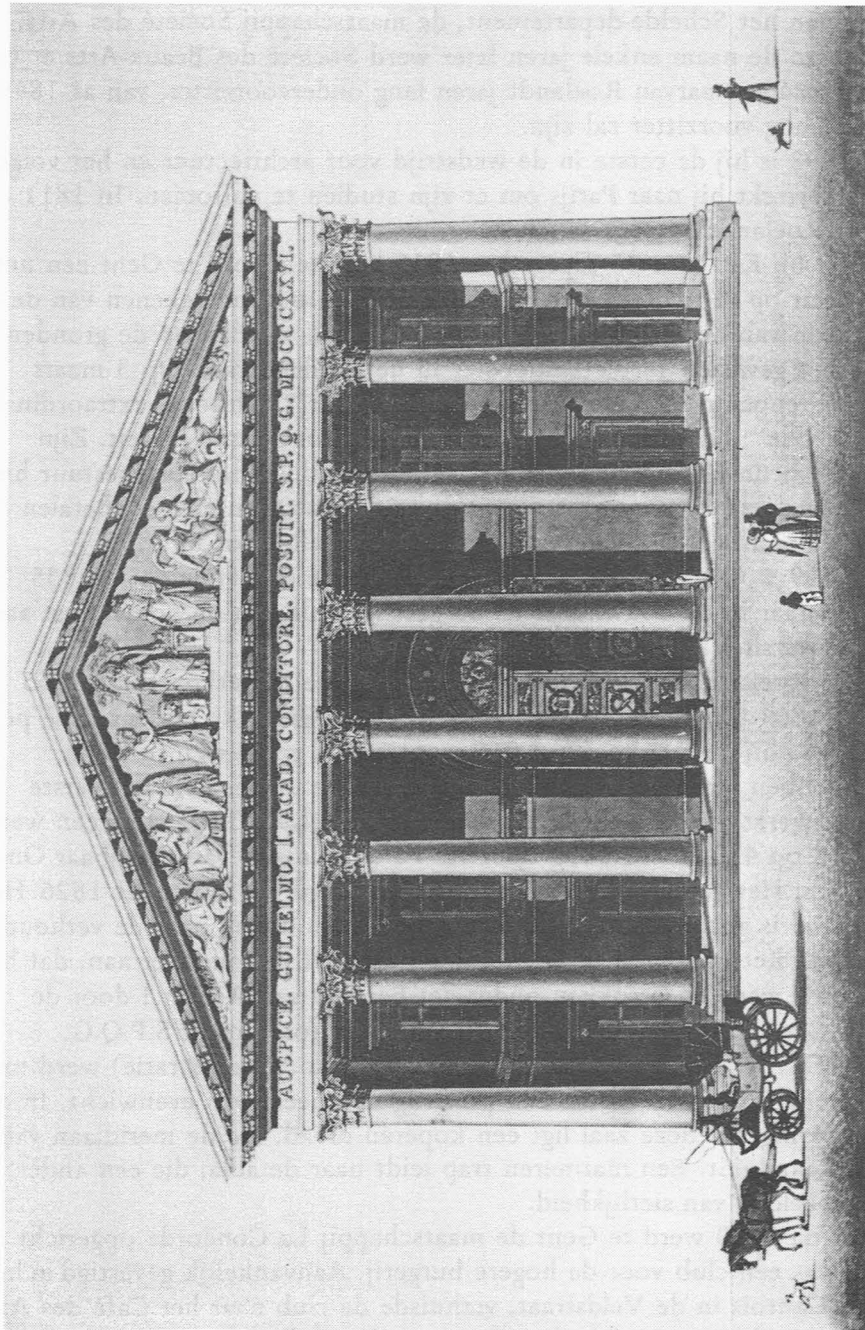
Nadat bij K.B. van 25 september 1816 besloten werd te Gent een universiteit op te richten, werd Roelandt belast met het tekenen van de plannen van het gebouw, dat zal opgetrokken worden op de gronden van het gewezen Jezuietenklooster in de Voldersstraat. Op 3 maart 1818 benoemt de gemeenteraad Roelandt tot "architecte extraordinaire de la ville"; hij wordt belast met de bouw van de universiteit. Zijn wedde bedroeg 433 gulden. In werkelijkheid deed het stadsbestuur hier een goede zaak, want alzo moest de stad Gent geen ereloon betalen aan de architect. Roelandt zal dit ambt vervullen tot in 1856.

In 1819 wordt Roelandt leraar aan de Gentse academie en in 1835 hoogleraar in de bouwkunst en de geschiedenis van de bouwkunst aan de universiteit.

Louis Roelandt overleed in zijn woning op de Nederkouter 34 op 5 april 1864. Gedurende 48 jaar had Roelandt gewerkt; tijdens deze periode was hij de architect van een groot aantal gebouwen te Gent.

We hebben reeds gezien, dat de bouw van de universiteit het eerste groot werk was, waarmede Roelandt werd belast. De eerste steen werd gelegd op 4 augustus 1819 door A. Falck, minister van Openbaar Onderwijs. Het gebouw werd plechtig ingehuldigd op 3 oktober 1826. Het peristiel is gevormd met acht Korintische kolommen naar de verhoudingen van het Pantheon te Rome. Een opschrift herinnert er aan, dat het gebouw werd opgetrokken onder het bestuur van Willem I door de stad Gent. "Auspice Gulielmo I, acad. conditore posuit S.P.Q.G. MDCCCXXXVI". Het bas-reliëf op het fronton (zie illustratie) werd niet uitgevoerd. De voorzaal is een prachtig voorbeeld van evenwicht. In de bevoering van deze zaal ligt een koperen draad, die de meridiaan van Gent aanduidt. Een marmeren trap leidt naar de aula, die een ander voorbeeld is van sierlijkheid.

Kort na 1800 werd te Gent de maatschappij La Concorde opgericht : het was een club voor de hogere burgerij. Aanvankelijk gevestigd in het café Gantois in de Veldstraat, verhuisde de club naar het Café des Arcades op de Kouter, keerde terug naar het Café Gantois en huurde daarna het hotel Papejans de Morchoven op de Kouter. La Concorde

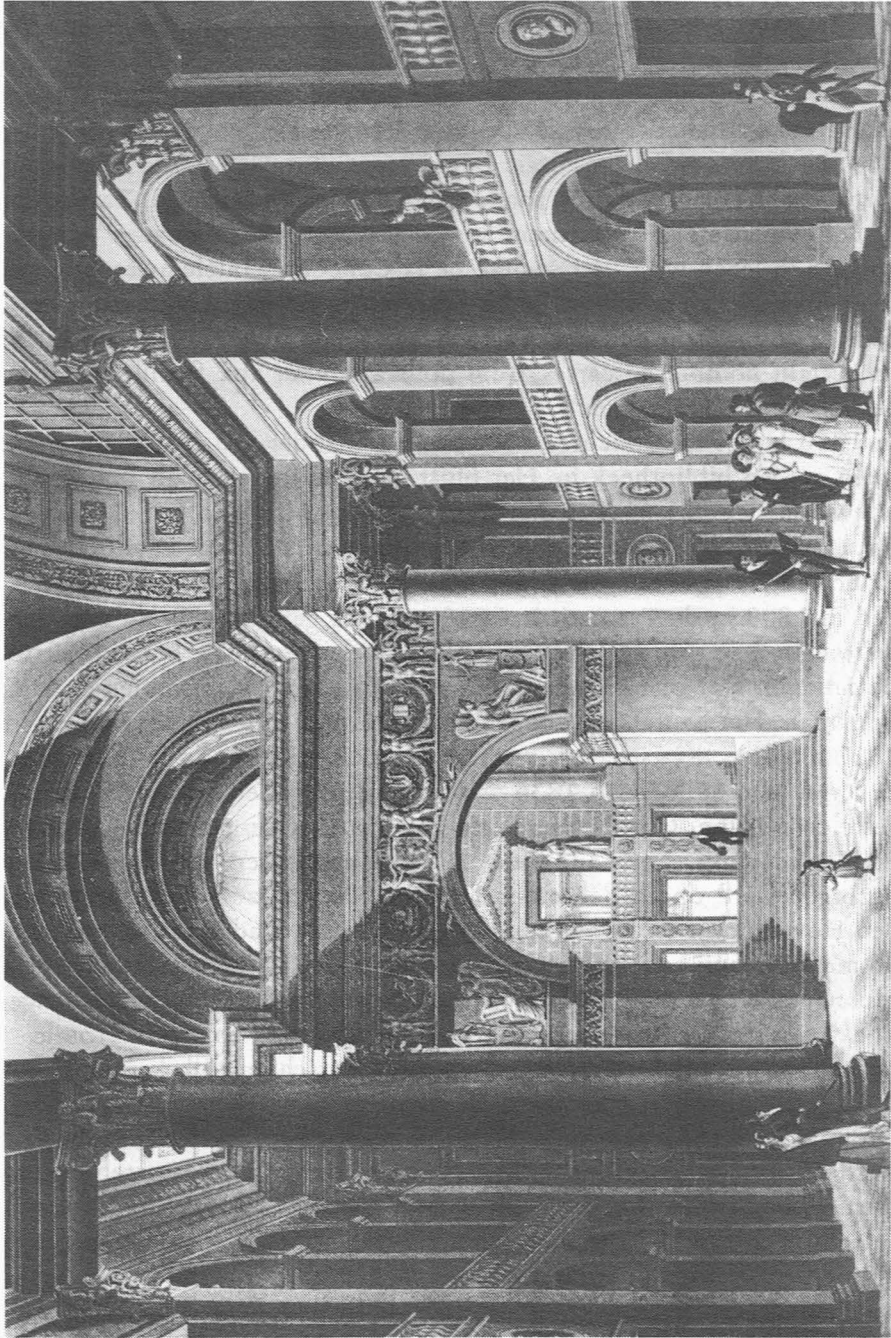

Voorgevel universiteit.

kocht het lokaal in 1825. Roelandt werd belast met de nodige verbouwingen en op 9 januari 1826 werden de prachtig versierde zalen ingehuldigd met een banket onder het voorzitterschap van burgemeester Van Crombrughe. Diezelfde dag was 's morgens ook burgemeester Van Crombrughe aangesteld ter vervanging van burgemeester Piers de Raveschoor, die te Den Haag was overleden op 6 december 1825. Er hadden allerlei feestelijkheden plaats. De Journal de Gand 11.1.1826 schreef : "Le soir la place d'Armes était élégamment illuminée. On a remarqué surtout une arcade éclairée par le gaz dont l'effet fut beau. La société de la Concorde avait également son transparent et ses arcades". Op 20.1.1826 lezen we : "La société de la Concorde, fidèle à ses habitudes généreuses, fera dimanche 22 janvier sa première distribution de pain et de charbon aux indigens. Chaque membre aura à sa disposition un certain nombre de cartes, qu'il pourra donner aux familles dont les besoins lui seront connus".

In 1850 kocht La Concorde het hotel Limnander aan en richtte er lees-zalen en een bibliotheek in. Het blijft te betreuren, dat dit prachtig gebouw een tiental jaren geleden werd afgebroken.

Op 12 oktober 1808 werd te Gent de Maatschappij van Landbouw en Kruidkunde opgericht. De eerste bloemententoonstelling werd gehouden in 1809 in de Frascati. In 1810 werd ze gehouden in de zaal Solidariteit in de Korte Meir om in 1811 te belanden in de herberg Den Botaniquen Hof of de Zaal Flora in de Holstraat en gehouden door C. Lankman. Het aantal tentoongestelde planten vermeerderde snel en in 1827 hield de maatschappij nu haar tentoonstellingen in de benedenzaal van het stadhuis. In 1836 waren er niet minder dan 3075 tentoongestelde planten. Ook het stadhuis was dus te klein geworden. Om aan de Maatschappij voor Landbouw en Kruidkunde een passend lokaal te bezorgen werd op 29 december 1834 de Naamlooze Maatschappij van den Hovingbouw en Kruydkunde opgericht. De stad Gent schonk aan de maatschappij een stuk grond gelegen op de Coupure tussen de Theresianenstraat en de Rozemarijnstraat. Nog 57 aren grond werd aangekocht van het bestuur der Burgerlijke Godshuizen; zo was de totale oppervlakte 27 400 vierkant meter. Het maatschappelijk kapitaal bedroeg eerst 150 000 F en werd later gebracht op 250 000 F. Koning Leopold I tekende in voor honderd obligaties van honderd frank. Er werd nu een wedstrijd ingericht, waaraan zeventien architecten deelnamen. Het ontwerp van Roelandt werd aanvaard. De eerste steen werd gelegd op 2 juni 1835 en het gebouw werd feestelijk ingehuldigd op 15 augustus 1836. Het gebouw omvatte een zaal voor 800 personen, waar concerten werden gegeven, een café met woning voor de huisbewaarder en tentoonstellingsruimten. De totale uitgave (aankoop grond, bouwkosten en aanleg tuin) beliep 156 480 F. De naamloze maatschap-

Vestibule universiteit.

pij verhuurde het gebouw : de Maatschappij voor Landbouw en Kruidkunde betaalde jaarlijks 1800 F, de maatschappij St.-Cecilia 1200 F en het koffiehuis werd verpacht eerst voor 1600 F en na 1840 voor 1200 F. per jaar.

Van nu af hadden de tentoonstellingen plaats in het Casino. Later werd het gebouw nog vergroot. Naast de bloemententoonstellingen hadden nog regelmatig allerlei festiviteiten in het Casino plaats : openluchtfesten, concerten, tentoonstellingen van schilderijen, enz. In 1913 werden de floralien in de nieuwe zalen, die ter gelegenheid van de wereldtentoonstelling van 1913 in het park werden gebouwd, ingericht. Na de eerste wereldoorlog raakte het Casino in verval. Later werd er de veeartsenijschool gebouwd.

In het januari-nummer van G.T. hebben we gezien, dat in 1737 de Sint-Sebastiaansgilde een schouwburg bouwde op de Kouter. Na de komst van de Fransen werd de gilde ontbonden en de schouwburg werd verkocht als nationaal goed. Het gebouw kwam in handen van een aandeelmaatschappij, die de schouwburg verhuurde aan een uitbater. Na een aantal moeilijkheden te veel om hier te vertellen kocht de stad Gent de schouwburg in 1821 voor 40 068 gulden (84 816 F). In 1837 besloot de gemeenteraad een nieuwe schouwburg te bouwen. Roelandt werd met het tekenen van de plannen belast. De werken vingen aan in 1838 en het gebouw werd ingehuldigd op 1 september 1840. "Le théâtre de Gand pouvait rivaliser pour son architecture et sa décoration splendide avec les plus belles institutions de ce genre du continent" schreef W. Rogghé.

Voor 1830 telde ons land slechts twee beroepshoven. Bij besluit van 4 augustus 1832 werd een derde beroepshof opgericht te Gent. Voorlopig hadden de zittingen van het Beroepshof plaats in het stadhuis; de rechtbank van eerste aanleg zetelde in de Voldersstraat in het gewezen Jezuitenklooster. Roelandt werd belast met het tekenen van de plannen. Het Justitiepaleis werd gebouwd op de plaats waar vroeger het Recolettenklooster of Minderbroedersklooster stond; dat werd afgebroken onder het Frans bewind. (de overkant van de Leie heet thans nog Recollettenlei). De bouwwerken duurden ongeveer tien jaar. De bouwkosten bedroegen meer dan 1 600 000 F, het rijk en de provincie gaven een toelage van elk 300 000 F; het overige was ten laste van de stad Gent. Het gebouw is volledig opgetrokken in Rochefort-steen. In het gebouw zetelde ook de Beurs. Tevens werden er nu en dan tentoonstellingen, zangfeesten en prijsuitreikingen ingericht. Na de brand van 1927 onderging het inwendige van het Justitiepaleis een aantal veranderingen.

Tijdens het Verenigd Koninkrijk werd het kanaal Gent-Terneuzen ge-

La Concorde op de Kouter (Copyright A.C.L.L. Brussel)

graven; het kanaal werd plechtig geopend op 18 november 1827; twee jaar later werd het Handelsdok ingehuldigd. In 1843 ontvangt Roelandt de opdracht een stapelhuis te bouwen aan het handelsdok. De eerste steen van het gebouw opgetrokken in Byzantijnse stijl werd gelegd door Leopold I in 1844. Het stapelhuis werd door brand vernield in 1919 en heropgebouwd in 1921.

Roelandt werd ook belast met het tekenen van de rijschool, die gebouwd werd in de Lange Violettenstraat in 1851-1853. De poort bevat bovenaan een bas-reliëf van de Vigne-Quyo, dat twee steigerende paarden met een paardentemmer voorstelt. Op het hoogste punt van de voorgevel bevindt zich het stedelijk wapenschild met de letters S.P.Q.G. (Senatus Populusque Gandavensis).

In een andere bijdrage hebben we reeds gezien, dat Roelandt ook de plannen tekende voor de Sint-Annakerk. Deze plannen werden later gewijzigd door architect J. Van Hoecke.

Roelandt was dus de ontwerper van een reeks openbare gebouwen te Gent. Maar ook buiten Gent was Roelandt zeer bedrijvig. Hij tekende de stadhuizen te Aalst en te Ninove, de kerken te Doel, Desselgem en het klein seminarie te Sint-Truiden, de hospitalen te Lokeren, Ronse, Mons en Sint-Truiden. Hij werkte mede aan het ontwerp van de nieuwe trap aan de Sint-Gudulakathedraal te Brussel. Ook de huizenrij, die de hoek vormt van de Lamstraat en de Sint-Pietersnieuwstraat werd ontworpen door Roelandt.

M. VAN GENT

25e Verjaerdag van de keunings Regering.

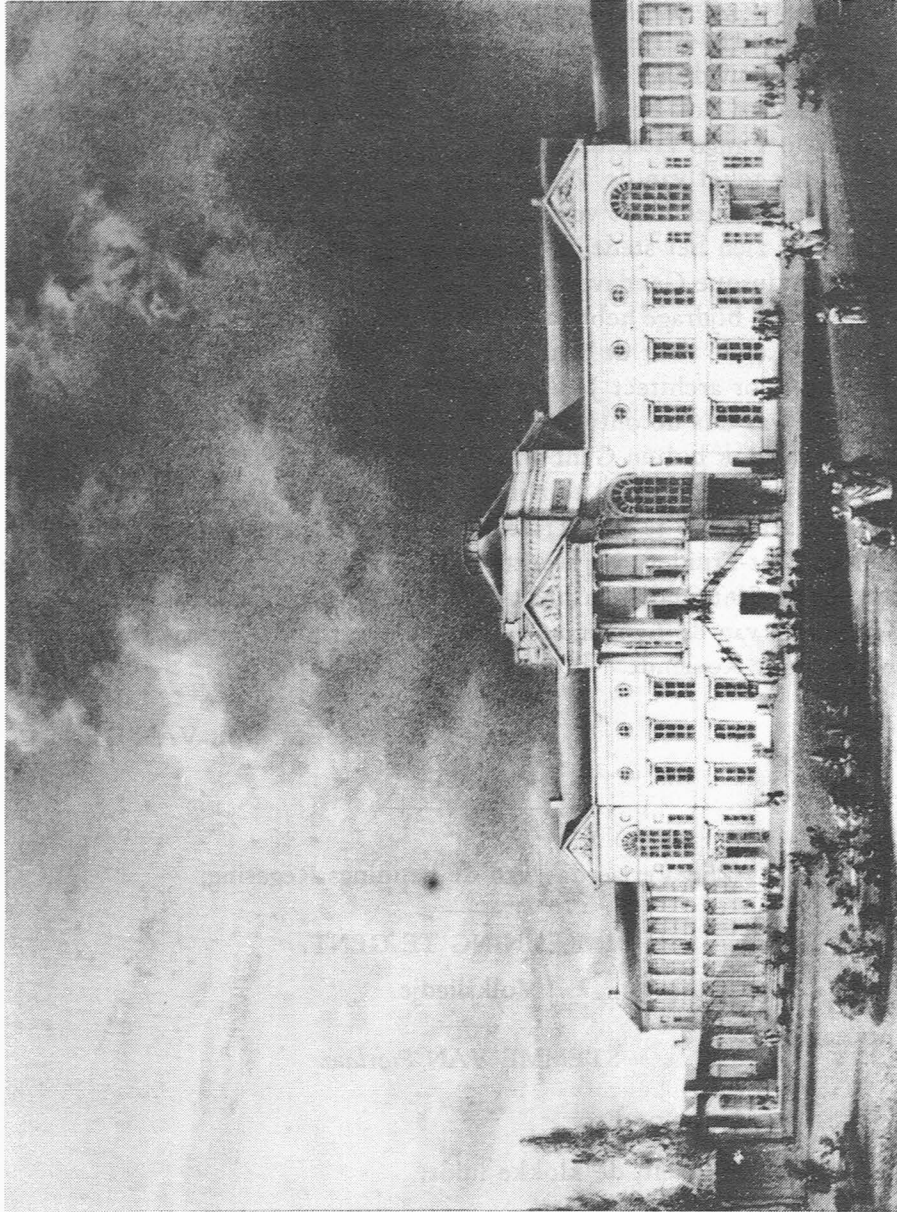
DE KEUNING TE GENT.

Volksliedje.

STEMME VAN *Pierlala*.

1 KOEPLEETJE.

Den beijaerd speelt, de klokke luidt,
't Kanon ronkt op het fort,
De stad is op heur best gekleed,
Daer is geen volk te kort.
Er komt een dooën uit het graf
Hy smyt zyn kiste's deksel af.

Voorgevel van het Casino

'k Ben 't ik, zei Pierlala sa sa. (bis)

2.

Och jongens ! zegt hy, wat is dat ?
Waerom is Gent zoo schoon ?
Waerom is iedereen zoo bly ?
Ze zyn dat niet gewoon.
't Is de eersten keer dat ik verrys
In zulk een hemelsch Paradys.
'k Sta stom, zei Pierlala sa sa (bis).

3.

Ik kyk verwonderd rondom my
Naer 't preêrsel van de straet.
Myn oogen vallen op een schrift
Dat op een arke staet.
Ik lees erop : "toe zingt al mee",
't Is Leopold's ze jubilé."
'k Heb 't beet, zei Pierlala sa sa (bis).

4.

Ik poetse my al gauw wat op
En 'k scheere mynen baerd,
Want 'k wille kost wat kost gaen zien
Het is de moeite waard.
't Volk dat 'nen keuning celebreert
Die vyf-en-twintig jaer regeert.
't Is raer, zei Pierlala sa sa (bis).

5.

Ik loope Gent eens spoedig rond
En ieder roept te vreê :
"Die keuning van het Belgenland
Wat is dat ne kadé !
We vieren hem met hert en ziel,
't Land hield hy regt als 't bykans viel."
't Is schoon, zei Pierlala sa sa (bis).

6.

Ik trekke naer de Statie toe
Hy is daer ! 'k hoor 't geroep,

Omringd van heel den Gentschen Raed,
Van Burgerwacht en troep.
Men leidt hem onder ark en vleg,
Terwyl men roept op zynen weg :
Vivat ! zei Pierlala sa sa (bis).

7.

De middaegs naer de Vrydagmerkt
Gaet hij in vollen stoet,
Waer heel de stad vergaderd is
Voor zynen welkomgroet.
Een traan rolt uit zyn vorstlyk oog
Op 't zien van zulk een volksbetoog.
'k Ween ook, zei Pierlala sa sa (bis).

8.

Men leidt hem naer de Schouwburgzael
By eenen lekkeren disch,
Hem aangeboden door de stad
Uit diepe erkentenis.
Op zyn gezondheid drinkt hem daer
Dat hy nog leve honderd jaer,
Nog meer ! zei Pierlala sa sa (bis).

9.

De casino geeft hem een feest,
't Verdient den grootsten lof,
De bloemen zyn met gaz verlicht,
Het is 'nen tooverhof.
De Keuning zegt in 't deure gaen :
"Ge doet my veel te veel eere aen."
't En doet, zei Pierlala sa sa (bis).

10.

Des anderdaegs is 't wederom feest,
Maer 't is nu iets voor 't volk.
In Minard's-Schouwburg komt de Vorst,
Zyn naem galmt in de wolk.
Daer geeft hy 't vlaemsch zyn volle regt,
Terwyl het volk met blydschap zegt :
Heb dank, zei Pierlala sa sa (bis).

Welhaest voert de vapeur hem weg,
 En zuiver treurt de stad.
 Twee dagen ! 't is uitnemen kort.
 Ach ! bleef hy toch noch wat !
 O Keuning ! draeg ons wenschen meê
 En schenk ons nog geluk en vreê.
 Hy zal, zei Pierlala sa sa (bis).

1856

VAN PEENE

VRAAG EN ANTWOORD

Vraag 78 van de Heer Graaf F. de Hemptinne.

In het boek "The Anglo-Dutch wars of the 17° century" dat verkocht wordt in het National Maritime Museum te Londen worden de talrijke zeegevechten tussen de Engelse en Hollandse vloot in de 17de eeuw behandeld. De volgende feiten situeren zich in juli 1666 : "A fierce quarrel promptly broke out between the two Dutch admirals, each accusing the other of dereliction of duty, and would never serve together again. The States-General naturally and rightly sided with De Ruyter. The warmly Orangist Tromp was dismissed, despite his exceptional popularity with the seamen and his place was taken by a colonel of marines, Willem Joseph Baron van Ghent".

De vraag luidt : "Wie was die kolonel van de marine-infanterie Baron van Ghent ? Meer dan waarschijnlijk is onze kolonel een Gentse patriciër (of afstammeling er van) in dienst van de Hollandse vloot.

TE GENT

1. In Zweden overleed de Gentenaar Andries Mac Leod. Hij was de zoon van prof. H. Mac Leod. Sommige leden zullen zich nog prof. Andries Mac Leod herinneren toen hij leraar in de natuurkunde was aan de Rijksmiddelbare normaalschool te Gent. In 1938 verliet hij ons land om zich in Zweden te vestigen. A. Mac Leod was doctor in de wis- en natuurkunde en was bekend voor zijn studies over de filosofie van de mathematica; hij was doctor honoris causa van de universiteit van Upsala.